

SOFIJA LUNDBERJ

Upitnik je pola srca

Preveo sa švedskog
Nikola Perišić

■ Laguna ■

Naslov originala

Sofia Lundberg

ETT FRÅGETECKEN ÄR ETT HALVT HJÄRTA

Copyright © Sofia Lundberg 2018

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*„We are all in the gutter,
but some of us are looking at the stars.“**

Oskar Vajld

* Svi smo u blatu, ali neki od nas gledaju u zvezde. (Prim. prev.)

SADA NJUJORK, 2017.

Suton je. Sunce tone iza visokih zgrada, sa druge strane industrijskih prozora. Uporni zraci provlače se između fasada i poput zlatnih kopalja prodiru kroz nadolazeću tamu. Ponovo je večer. Elin već nekoliko nedelja nije večerala kod kuće. Neće to učiniti ni večeras. Pogledala je prema zgradi nekoliko ulica dalje, opazila bujne biljke na krovnoj terasi koja je zapravo njena, crveni suncobran i roštilj koji je već raspaljen. Tanak stub dima uzdiže se ka nebu.

Neko se nazire u daljini, sigurno Sem ili Alis. Ili je možda navratio neki prijatelj. Ona vidi samo siluetu kako se povremeno ukazuje između rastinja.

Sada je sigurno ponovo čekaju tamo kod kuće. Uzalud.

Iza nje se ljudi kreću tamo-amo kroz studio. Sivoplava pozadina okačena je na čeličnu konstrukciju i pravi blago zaobljen prelaz između poda i zida. U sredini je smešten šezlong prevučen zlatnim brokatom. Na njemu se u poluležećem položaju nalazi lepa žena sa nekoliko nizova bisera oko vrata. Ona na sebi ima široko zatalasanu belu suknju od tila koja se prostire preko poda. Gornji deo tela joj se

presijava od ulja, a nage grudi joj prekrivaju debele biserne ogrlice. Usne su joj crvene. Nijansa lica do savršenstva ujednačena pomoću različitih slojeva šminke.

Dva asistenta postavljaju osvetljenje, podižu i spuštaju velike svetleće kutije, isprobavaju kameru, očitavaju svetlomer, pa sve rade iznova. Iza asistenata stoji tim stilista i šminkera. Oni usredsređeno posmatraju svaku pojedinost na slici koja je u nastajanju. Odeveni su u crno. Svi su odeveni u crno. Svi osim Elin. Ona na sebi ima crvenu haljinu. Crvenu kao krv, crvenu kao život. Crvenu kao večernje sunce sa druge strane prozora.

Elin se prenu iz misli kada je lepotičina ozlojeđenost počela da se ispoljava zvucima nezadovoljstva.

„Pa šta to toliko traje? Neću još dugo moći da ostanem u ovoj pozi. Alo! Sada možemo da počnemo.“

Žena na šezlongu uzdahnu i izvi telo u prijatniji položaj, ogrlica joj pade u stranu, ogolivši joj bradavicu, modru i krutu. Dve stylistkinje su brzo pritrčale i ponovo pažljivo namestile bisere tako da je sakriju. Neke ogrlice pričvršćuju providnom dvostranom lepljivom trakom. Ženina koža se ježi od dodira. Ona zvučno uzdiše i prevrće očima, a one su jedini deo tela koji može slobodno da pomera.

Čovek u odelu prilazi Elin, on je ženin agent. Naginje se prema njoj i šapuće, sa učtivim osmehom.

„Biće najbolje da sada počnemo, jer joj se raspoloženje polako kviri, a to ne sluti na dobro.“

Elin lako odmahnu glavom i ponovo okrenu pogled prema fasadama napolju. Uzdahnula je.

„Možemo sada da završimo ako ona tako želi. Sigurno već imamo dovoljno slika, pošto je ovoga puta u pitanju samo prilog. Ne i naslovnica.“

Agent podiže ruke i ukočeno se zagleda u nju.

„Ne dolazi u obzir. Slikamo i ovo.“

Elin se otrže od pogleda na svoj dom, pa pride stativu i kameri. Telefon joj je zazujao u džepu, znala je ko joj to piše, ali ga nije uzela u ruke. Znala je da će joj poruka samo pojačati grižu savesti. Znala je da su kod kuće razočarani.

Kada je Elin stala iza kamere, u ženinim očima su se upalile hiljade sićušnih zvezdica, njena leđa su se ispravila, a usne napućile. Kosa joj je pala unazad kada je lagano zabacila glavu, pa se blago pokretala na slabašnom povetarcu ventilatora. Ona je zvezda, ali je i Elin. Uskoro će postojati još samo njih dve, i postaće potpuno usredsređene jedna na drugu. Elin fotografiše, izdaje uputstva, žena se smeje, flertuje s njom. Tim iza nje aplaudira. Stvaralačko uzbuđenje struji Elininim venama.

I tako je prošlo već nekoliko sati dok Elin nije najzad primorala sebe da napusti studio i sve te nove slike u kompjuteru koje su zahtevale njenu pažnju. Telefon joj je bio pun propuštenih poziva i besnih poruka. Od Sema, od Alis. Kada dolaziš? Gde si, mama? Ponovo ih prelistava, ali ne čita sve reči, nema snage za to. Pušta da taksiji prolaze kraj nje u uzavreloj njujorškoj noći. Asfalt je i dalje topao od sunčeve vreline. Hoda polako, mimoilazeći se sa mladim, lepim ljudima koji se smeju glasno, opijeni. Vidi i neke druge ljude kako sede na asfaltu, prljavi, izmučeni. Mnogo je prošlo otkako je poslednji put peške otišla kući, iako stanuje tako blizu. I otkako se kretala izvan zidova, teretane, kuće ili studija. Oseća neravnine pločnika pod đonovima cipela. Korača polako i usput upija sve pojedinosti. Njena ulica, Orčard strit, leži pusta u noći, bez ljudi, bez automobila. Oronula je i neuredna, kao što je to slučaj sa ulicama na Louer ist sajdu. Ona to voli, taj kontrast između spoljašnjosti i unutrašnjosti, između patine i luksuza. Zakoračuje u ulaz zgrade, neprimećena prolazi

pored zadremalog vratara i pritiska dugme lifta. Ali kada su se vrata otvorila, pokolebala se i ponovo okrenula na drugu stranu. Želi da ostane napolju, u toj iskričavoj noći. Tamo u stanu su ionako svi već sigurno zaspali.

Otključava poštansko sandučce i nosi sa sobom hrpu pisma u restoran smešten u istoj ulici nekoliko ulaza od nje. U tom je lokalnu čest gost posle kasnih noćnih snimanja. Tamo naručuje čašu bordoa iz 1982. godine. Konobar vrti glavom.

„Berbu iz 1982. ne služimo na čašu. Imamo samo još nekoliko flaša. To je ekskluziva. Bila je to dobra godina.“

Elin nervozno skreće pogled.

„Zavisi kako se gleda. Ali ja ću rado platiti celu flašu, samo mi donesite vino, molim vas. Zaslužila sam. Neka bude 1982.“

„U redu, zaslužili ste.“ Konobar prevrnu očima. „Osim toga, uskoro zatvaramo.“

Elin klimnu glavom.

„Ne brinite, ja pijem brzo.“

Prevrtila je pisma po rukama i odlagala neotvorene kovertu u stranu sve dok nije pronašla jednu koja joj je privukla pažnju. Sa poštanskim pečatom iz Visbija. I švedskom markicom. Njeno ime je bilo pažljivo ispisano rukom, velikim slovima, plavim mastilom. Otvorila ga je i razmotala papir koji se nalazio u njemu. Bila je to neka vrsta mape zvezda, a na njoj je bilo ispisano njeno ime, velikim i kitnjastim slovima. Zadržala je dah i pročitala reči iznad karte.

Jedna zvezda je danas nazvana Elin.

Ponovo je iščitavala red ispisanih jezika na koji nije bila navikla. Dug niz koordinata otkrivao je gde je tačno smeštena na nebeskom svodu.

Zvezda koju joj je neko kupio. Lična zvezda koja sada nosi njeno ime. Mora da je od... je li zaista moguće da ju

je... poslao on? Zaustavila je tok misli, ne želeći da izgovori to ime, čak ni u sebi. Ali je lice koje joj se pojavilo u sećanju bilo jasno, baš kao i osmeh.

Srce joj je zalupalo u grudima. Odgurnula je mapu od sebe. Pa zatim zurila u nju. Onda je ustala i istrčala na ulicu, pogledala je u pravcu neba, ali je videla samo tamnoplavu bezobličnu masu iznad zgrada. U Njujorku se nikada zaista ne smrkava, barem ne dovoljno da bi se mogao videti zbrkani metež zvezda na nebu. Visoke zgrade Menhetna dosezale su skoro do neba, ali ono je odozdo sa ulice delovalo daleko. Vratila se unutra. Konobar je stajao kraj njenog stola i čekao sa flašom vina u ruci. Sipao joj je gutljaj u čašu, a ona ga sruči u sebe bez oprobavanja ukusa. Nestrpljivo je mahnula rukom da joj odmah napuni čašu i brzo otpila još dva velika gutljaja. Onda je ponovo uzela mapu zvezda pa okretala i prevrtala sjajan list papira. Sasvim dole u uglu, naspram tamne pozadine, neko je zlatnim flomasterom napisao:

Video sam tvoju sliku u novinama. Ličiš na sebe. Long time, no see. Javi se!*

F.

Ispod je stajala adresa. Elin oseti kako joj se stomak steže, da bi se potpuno zgričio kada je ugledala odakle je pismo poslato. Nije mogla da prestane da zuri, a oči su joj se ispunile suzama. Pratila je konture slova F kažiprstom pa promrmljala njegovo ime: Fredrik.

Usta su joj bila suva. Posegnula je za vinskom čašom i ispraznila je do kraja. Zatim je doviknula konobaru, na sav glas.

„Ej. Mogu li da dobijem veliku čašu mleka? Odjednom sam strašno žedna.“

* Engl.: Dugo se nismo videli. (Prim. prev.)

NEKADA HEJVIDE, GOTLAND, 1979.

„Po dva decilitra za svakog. I bez glupiranja.“

Ručice su dograbile crveno-beli tetrapak mleka koji je Elin maločas stavila na sto od borovine. Dva para dečjih ručica sa zemljom ispod noktiju. Elin pokuša da im oduzme tetrapak, ali je braća odguraše tvrdim laktovima. Govorili su uglas.

„Hoću ja prvi.“

„Ti uvek popiješ previše.“

„Ma daj mi!“

Jedan strog glas je nadjačao prepirku.

„Dosta glupiranja, ne mogu to više da slušam. Stariji pije prvi. Znate pravila. Po dva decilitra za svakog. Slušajte Elin!“

Marijana je i dalje stajala leđima okrenuta njima, nagnuta nad sudoperom.

„Eto, čujete. Slušajte šta vam mama kaže.“ Elin grubo odgurnu Erika i Edvina. Dečaci padoše sa sofe u kuhinji, pritom ne puštajući tetrapak sa mlekom koji su čvrsto držali. Kada su sa sobom povukli i smeđi porcelanski tanjir, zavlada je mrtva tišina. Kao da se vazduh iznenada zgusnuo, a

vreme stalo. Kada je sve to palo na pod, usledili su lomljava i pljesak praćeni urlikom koji se prolomio vazduhom.

Zatim tišina, i razrogačene oči.

Bela bara od mleka prostirala se preko plastične prostirke i kapala sa stola, a beli potočići su vijugali duž masivnih nogu stola. Zatim se prolomio još jedan urlik. Bes je ispunio sobu.

„Prokleta derišta, eto šta ste. Napolje! Napolje iz moje kuhinje!“

Elin i braća su bez oklevanja uzmakli, istrčali su na vrata, pa nastavili kroz dvorište, progonjeni psovka koje su i dalje ispunjavale svaki ugao kuhinje. Šćućurili su se uz štalski zid, jedno uz drugo, iza kamare krša.

„Elin, je l' sad nećemo dobiti ništa za jelo?“, prošaputao je mlađi brat, a glas mu se umalo nije prekinuo.

„Brzo će se ona smiriti, znaš to i sam, Edvine. Ne brini se ništa. Ja sam kriva što se tanjir razbio.“ Elin ga je nežno pomilovala po glavi, pa ga privila uz sebe, ljuljuškajući ga.

Naposletku je pustila braću. Ustala je i nesigurnim korakom se uputila nazad u kuću. Unutra je videla majčinu pognutu priliku kako skuplja umrljane krhotine porcelana sa poda, uzimajući jednu po jednu između palca i kažiprsta. U drugoj šaci joj je polako narastala gomilica krhotina.

Kuhinjska vrata su bila poluotvorena i škripavo su podrhtavala na jakom vetru. Nekoliko kapljica kiše palo je sa oluka. Plop-plop. Elin je pažljivo osluškivala zvuke. U kući je vlada la tišina. Marijana je ostala da čuči oklembesene glave i pošto su sve krhotine pokupljene. Blanka je njušila pod ispred nje i lizala prosuto mleko. Ona nije obraćala pažnju na kerušu.

Elin se pripremila da uđe. Ali onda se pogurena prilika iznenada razmotala. Od tog pokreta Elin je zatreptalo srce u grudima. Okrenula se i potrčala nazad prema braći. Žurila je preko šljunka, progonjena novim urlicima. Sagnula se iza

kamare krša. Marijana je dotrčala do vrata, pa počela da baca krhotine preko dvorišta, kao oštre projektile.

„Ostanite napolju, gde god da ste, više mi ne izlazite na oči! Jeste li me čuli? Više mi ne izlazite na oči!“

Krhovina je ponestalo. Marijana se osvrtała svuda oko sebe, tražeći decu. Elin se sva skupila, zagrlila rukom braću i dozvolila im da šćućure glave na njenom stomaku. Jedva su se usuđivali da dišu i s pažnjom su osluškivali i najmanji pokret.

„Nema više ništa za jelo ovog meseca. Jeste li me čuli. Nema ništa za jelo. Prokleta deca! Prokleta derišta!“

Rukama je razmahivala po vazduhu, iako više nije imala šta da baci. Elin ju je očajno posmatrala kroz procepe u kamari krša. Sastojala se od starog nameštaja, dasaka, sanduka i još mnogo čega što je trebalo davno da bude bačeno, ali je ipak ostalo na gomili. Naposletku se Marijana okrenula i vratila u kuću, s rukom na grudima kao da joj se unutra srce grči. Elin je kroz kuhinjski prozor videla kako cima i kopa po tašni i kuhinjskim fiokama, sve dok nije pronašla ono što je tražila. Cigaretu. Zapalila ju je, snažno povukla nekoliko puta, pa ispustila kolutove dima prema tavanici. Savršeno okrugle kolutove koji su postali ovalni, pa se zatim raspršili u izmaglicu i iščezli. Kolutovi su je umirivali, Elin je to znala. Kada bude preostao samo opušak, baciće ga u sudoperu, i zatim će sve biti gotovo.

Sestra i braća su ostali da sede tu još neko vreme. Zbijeni jedno uz drugo. Edvin sa glavom pognutom prema zemlji. Šarao je grančicom po prašini i crtao linije i okrugle prsteno-ve. Elin je sedela mirno, ne skidajući pogled sa kuće. Kada je Marijana naposletku, nakon dugog i nemog iščekivanja, širom otvorila zamazani kuhinjski prozor, Elin je iskoračila i susrela joj pogled. Osmehnula joj se sa oklevanjem i podigla ruku u znak pozdrava. Marijana joj se u odgovor slabašno osmehnula, zatvorenih i stisnutih usana.

Sve je ponovo bilo kao i pre. Gotovo je.

Na prozorskoj dasci stajale su dve suve biljke jagorčevine sa skvrćenim sitnim cvetovima. Marijana je očupala nekoliko najuvelijih i bacila otpatke u leju.

„Možete ponovo da uđete. Izvinite. Samo sam se malo naljutila“, doviknula je. Zatim im je ponovo okrenula leđa. Elin ju je videla kako seda za kuhinjski sto. Čučnula je i pokupila kamenčiće sa tla, bacila uvis čitavu hrpu, pa okrenula nadlanicu. Jedan kamenčić se zadržao tu, ali je zatim skliznuo i pao sa ostalima na zemlju.

„Nećeš imati dece“, zadirkivao ju je Edvin.

Elin se izbeći na njega.

„Umukni.“

„Pa imaće jedno. Jedan kamenčić se zadržao, nakratko“, tešio ju je Erik.

„Ma hajde, molim vas, zar zaista verujete da gomilica kamenčića može da vam prorekne budućnost?“

Elin uzdahnu i uputi se prema kući. Na pola puta je zastala i mahnula braći.

„Hajdete i vi, idemo da jedemo, ja sam ogladnela.“

Kada su se vratili u kuhinju, zatekli su Marijanu kako sedi kraj prozora, duboko utonula u misli. U ruci je držala cigaretu sa dugim vrhom od pepela koji je čekao da bude otresen. Pepeljara na stolu bila je puna. Jedan po jedan opušak završavao je ugašen u pesku na dnu. Marijanino lice je bilo bledo i zurila je u prazno. Nije reagovala čak ni kada su deca posedala na kuhinjsku sofuu.

Elin, Erik i Edvin su jeli u tišini. Kobasicu, po dve kriške za svakog, i hladne makarone proizvođača *Ideal*, slepljene u velike grudve. Obilno su dodavali kečap ne bi li ih lakše

razdvojili. Čaše su im bile prazne i Elin je ustala da donese vodu. Marijana ju je pratila pogledom. Posmatrala je kako puni tri čaše i stavlja ih na sto.

„Sad ste dobri, a?“ Glas joj je zvučao usporeno, kao da se tek probudila.

Elin je uzdahnula, a braća su se tiskala iza nje na sofi.

„Slučajno smo prosuli, mama, nismo hteli.“

„Ti si malo bezobrazna, a?“

Odmahnula je glavom.

„Ne, nisam, nego...“

„Samo ćuti. Ćuti. Više ni reči o tome. Pojedi sve iz tanjira.“

„Izvini, mama, nismo hteli. Samo smo malo prosuli, a ja sam kriva što se tanjir razbio. Nemoj da se ljutiš na Erika i Edvina.“

„Koliko se samo vi svađate, zar baš morate toliko da se svađate? Neprestano. Nemam više živaca za to.“ Marijana glasno zastenja.

„Danas nam ne treba mleko. Dovoljna nam je i voda.“

„Toliko sam užasno umorna od svega.“

„Izvini, mama. Žao nam je. Jelda, Eriče? Jelda, Edvine?“

Braća klimnuše glavama. Marijana se nadvila nad lonac, malo strugala po dnu, pa strpala kašiku makarona u usta.

„Hoćeš tanjir, mama?“ Elin je ponovo ustala i krenula prema kredencu, ali ju je Marijana zaustavila.

„Ne treba, samo vi jedite. Ali mi obećajte da ćete prestati sa svađama. Moraćete da pijete vodu ostatak meseca, nemamo više para.“

Erik i Edvin su brljali po tanjirima, a viljuške su im škripale po smeđoj keramici.

„Jedite lepo.“

„Ali, mama, pa moraju sve da izmešaju. Makaroni su hladni i lepljivi.“

„Ne bi bili takvi da se niste svađali. Jedite lepo, kad kažem.“

Edvin je prestao da jede. Erik je oklembesio glavu i pažljivo ćutke nabađao makarone na viljušku, po jednu na svaki zubac.

„Zašto moraš toliko da se ljutiš?“, prošaputao je Erik, pogledavši u Marijanu.

„Vi treba da budete u stanju da ručate kod kralja. Čujete li šta vam kažem? Moja deca ima da se ponašaju tako fino da ih bilo kog dana mogu pozvati na ručak kod kralja.“

„Daj, pusti to već jednom. To je samo nešto što je tata rekao kad je bio pijan. Mi nikada nećemo ručati kod kralja. Otkud bi to uopšte bilo moguće?“ Elin uzdahnu i pogleda u stranu.

Marijana je dograbila njen pribor i snažno ga tresnula o sto, tako da je poskočio pa pao na pod.

„Nemam živaca. Nemam više živaca. Čujete li šta vam kažem?“

Marijana je uzela svoj tanjir i odnela ga do sudopere. Dok je prala sudove, čuo se glasan zveket. Ovoliko bi se naljutila samo kada je gladna, Elin je to znala. Zaustavila je braću kada su posegnuli da uzmu još makarona.

„Mi smo završili, mama, ima još malo za tebe.“

Elin iskosa baci pogled na braću, koja su i dalje sedela za stolom u napetoj tišini, sa potpuno očišćenim tanjirima pred sobom. Edvin sa bujnim slamnatoplavim uvojcima, koji još nisu oišani, iako je sada napunio sedam godina i nedavno krenuo u školu. Prelivali su mu se preko ušiju i vrata kao zlatni vodopad. I Erik, samo godinu dana stariji, ali mnogo krupniji i drugačijeg ponašanja. U kosi mu se nikada nije video ni nagoveštaj uvojaka. Marijana ju je redovno brijala trimerom. Na ogoljenoj glavi su mu se isticale klempave uši.

„Vi ste već siti.“ Elin ih je pogledala kao da neće trpeti prigovore. Preko volje su klimnuli glavom i skliznuli sa sofe.

„Smemo li da odemo od stola?“

Elin klimnu glavom. Braća šmugnuše na sprat. Ona je ostala na mestu i slušala zveket sudova. Posmatrala je pogurena leđa koja su se grbila nad preniskom sudoperom. Pokreti su se iznenada zaustavili.

„Ipak lepo živimo, zar ne?“

Elin nije ništa odgovorila. Marijana se nije okrenula. Pogledi im se nisu susreli. Zveket se nastavio.

„Šta bih ja bez tebe? I bez tvoje braće? Vi ste mi kao zenica oka.“

„Možda bi se manje ljutila?“

Marijana se okrete. Sunce je dopiralo kroz kuhinjski prozor i naočare su joj izgledale prljavo pod njegovim zracima. Pogledala je Elin u oči, s mukom progutala pljuvačku, pa zatim otišla do lonca. Trpala je u usta kašiku za kašikom hladnih makarona.

„Jeste li se najeli? Sigurno?“

Marijana se ugura kraj nje na sofu, pa joj nežno pogladi kosu rukom.

„Ti mi toliko pomažeš, ništa ne bih uspjela bez tebe.“

„Zar stvarno nemamo nimalo para? Čak ni za malo mleka? Pa ti ipak kupuješ cigarete.“ Elin je poslednje reči promumlala pogleda prikovanog za sto.

„Ne. Ovog meseca nemamo. Cigarete su mi na izmaku, a nemam para da kupim nove. Popravila sam kola, potrebna su nam. Moramo jesti ono što imamo u ostavi, tamo je preostalo nešto konzervi. A ima i vode iz slavine, pa pij ako si gladna.“

„Onda pozovi baku. Zamoli je za pomoć.“ Elin ju je molećivo pogledala.

„Ni za živu glavu“, odmahнула je glavom. „Kako bi ona mogla da nam pomogne? Pa oni su podjednako siromašni kao i mi. Nema nameru da im se žalim.“

Elin je ustala i zavukla ruku duboko u džep tesnih farmerki. Izvadila je dva čepa, patrljak žute olovke, dva prljava novčića od jedne krune i dva od pedeset era.

„Evo, imam toliko.“ Poređala ih je jedan po jedan ispred Marijane.

„Dovoljno je za jedan litar. Idi sutra do prodavnice ako hoćeš. Hvala. Vратиću ti četiri krune kada budem dobila pare. Obećavam.“

Elin se iskrala iz kuće. Izašla je u prohladan suton. Marijana je i dalje sedela za kuhinjskim stolom. Sa novom cigaretom u ruci.

* * *

Elin je brojala kapljice koje su padale sa oluka. Lagano su se cedile kroz borovu koru upotrebljenu da bi se zapušila rupa. Čulo se potmulo dobovanje dok su se prizemljivale u plavu plastičnu kofu koju je Marijana tu dovukla iz nekog komšijskog dvorišta. Unutra se nekada nalazilo sredstvo za borbu protiv štetočina. Elin se dopadao taj natpis. Priželjkivala je da se tu unutra nalazi još malo sredstva za borbu, koje bi mogla da pozajmi po potrebi. Bacala je nevidljive čini u pravcu kofe i promuklo šištalala:

„Sada se bori. Hajde, bori se. Protiv svega što je loše.“

Tamo, iza ugla kuće, imala je svoje tajno mesto. U pozadini, gde nije navraćao niko drugi, i gde su žbunovi kleke rasli uz

sam kućni zid, pa su je iglice bockale po tabanima kada je išla bosa. Već pola života se krila tu. Još otkako joj je bilo pet godina. Kad god je želela da je ostave na miru. Ili kada bi se neko naljutio na nju. Kada je tata zaplitaio jezikom. Kada je mama plakala.

Napravila je od granja iz šume stolicu, koja ju je uvek čekala tu, naslonjena na zid. Tamo je mogla da sedi i razmišlja, jer je misli čula mnogo bolje kada je bila sama. Krov i plastični oluk su joj zaklanjali glavu od kiše, ali samo ako sedne sasvim uza zid. Zabacila bi glavu unazad, žmurila i puštala da joj kapljice natapaju iznošene farmerke. Napunile bi se tamnim tačkama, a hladnoća joj se širila butinama kao ledeni pokrivač. Držala je tako noge na sve jačoj kiši, puštala da se sve više natapaju, da se sve više hlade. Kapi koje su upadale u kofu sve su jače dobovale. Usredsređivala se na zvuk, brojala i pamtila brojke. U školi je bilo teže. Tamo zvuci nikada nisu bili čisti kao ovde. Tamo je uvek bilo drugih zvukova koji su joj smetali; vriske, razgovora, šuškanja, zvukova tela. Elinino telo je registrovalo sve, čulo sve. Brojke u glavi su se slivale jedne u druge, pa bi se prenula, nesposobna da se koncentriše. Bila je beznadežan slučaj, čula je učiteljicu kako to govori Marijani posle roditeljskog sastanka na tromesečju. Beznadežna iz matematike. Beznadežna u lepom pisanju, kako bi učiteljica mogla da pročita šta je napisano. Beznadežna u većini stvari. A uz to, i ćerka kriminalca. O tome su pričala sva deca u školi, ali i učiteljice, kada su mislile da ih ne čuje. Došaptavali su se kada prođu kraj nje. Ona nije čak ni znala šta ta reč znači.

Jedini koji ju je uvek branio bio je Fredrik. On je bio najjači i najbistriji dečak u školi. Obično bi je uzeo za ruku i povukao za sobom, sikćući na one koji su se glupirali. Jednom ga je upitala kakva je to reč kriminalac, ali on se samo

nasmejao i rekao joj da umesto toga misli na nešto drugo. Nešto što je raduje.

Pretpostavljala je da sve to ima neke veze s tim što su došli i odveli ga. Policajci. I što više nije stanovao kod kuće. Nedostajao joj je svakog dana. On je nikada nije smatrao beznadežnom i uopšte nije video smisao dobrih ocena u školi. Obično mu je pomagala u radionici, i u tome je uvek bila dobra. Ili joj je on barem tako govorio.

Ali sada mu sigurno više neće pomagati. Nikada više.

Bilo je lepo sedeti iza kuće. Tamo gde se čulo jedino potmulo dobovanje kapljica o površinu vode u kofi, i šum vetra kada bi zanjihao vrhove borova, tamo je čula svoje misli.

Osećala je potrebu za vremenom. Vremenom provedenom u miru. Da bi razmišljala. Da bi razumela. Najviše je razmišljala o tome kako je u zatvoru. Tamo gde tata stanuje. Razmišljala je o tome kakvi su zvuci tamo. I da li je potpuno usamljen sa svojim mislima iza rešetaka koje štite okolni svet od njega. Ako uopšte postoje rešetke, ili su možda u pitanju obična vrata? Možda su neprobojna, od debelog gvožđa. Takva da ih ne bi mogle probiti ni sve bombe na svetu. Vrata koja ostaju na mestu čak i ako se čitav svet oko njih sruši.

Pitala se kako je kada se tata naljuti i udara pesnicama po njima. Da li ga boli, da li napravi rupu na njima, kao što je to radio kod kuće.

Nedeljom je bilo određeno vreme za posetu, pročitala je to u jednom pismu koje je stiglo Marijani. I zato je svake nedelje čekala trenutak kada će se odvesti do broda. Koji će ih zatim prevesti do kopna i zatvora tamo preko mora. Onda će stražari izvaditi svoje velike zveckave svežnjeve ključeva, otključati teška vrata i pustiti tatu na slobodu. Pa će ona

moći da mu se baci u zagrljaj i oseti toplotu iz tih velikih šaka dok je on miluje po leđima i šapuće: *Zdravo, prvenče moje*, glasom promuklim od previše cigareta.

Čekala je uzalud.

Nikada nisu otišli tamo. Marijani je bilo dosta, to je govorila svima koji bi je pitali. Govorila je kako joj baš ni najmanje ne nedostaje. Jednom kada ju je neki sused upitao, čak mu je odgovorila da bi još i najbolje bilo da istrune tamo u zatvoru. Tako neće morati više nikada da ga vidi. Tada su se Elin u glavi pojavljivale užasne slike koje nikako nisu iščezavale. Zamišljala je telo pozelenelo od buđi koje se polako rastapa u baru na sivom, hladnom podu od betona.

Sreća pa je imala svoje čarobno mesto. Tamo je sedela iz dana u dan, u društvu kapi, vetra, sunca, oblaka, drveća i mrava koji su je grickali po nogama. Često je pomišljala šta je to toliko užasno morao učiniti kad su bili prinuđeni da ga zatvore. I da li je zapravo bio pravi lupež.

Kap po kap, kap po kap. Četiristo sedam, četiristo osam, četiristo devet. Brojala je i razmišljala. Vreme se zaustavljalo na trenutak. Možda je baš tako i tati, tamo daleko u zatvoru. Ako je tako, pitala se šta onda radi s tolikim vremenom. I da li možda i on broji kapi dok padaju sa plafona.

SADA
NJUJORK, 2017.

Hladna bela tečnost učinila joj se opora posle vina koje je maločas imala u ustima. Mljacnula je jezikom. Neka gusta skrama joj je obložila čitava usta. Mleko u restoranima je toliko masno, toliko drugačije. Nimalo ne liči na ono sveže kog se sećala i za kojim čezne. Odgurnula je polupunu čašu u stranu, pa dohvatila podnožje vinske čaše, približila je sebi, ali je nije podigla sa stola. Ispred nje je stajalo pismo, a zvezdana mapa je bila vraćena u kovertu. Prešla je prstima preko rukom ispisane adrese.

Udahnula. Izdahnula.

On je bio prisutan tu, u potezima olovke, njegovi prsti su oblikovali slova koja grade njeno ime. Nije je zaboravio. Disala je sve brže. Srce joj je snažno lupalo ispod crvene haljine. Odjednom je osetila da joj je hladno, koža joj se naježila.

„Uskoro zatvaramo.“ Konobar je ponovo bio tu. Uporno se trudio da joj privuče pažnju. Pokazao je glavom prema flaši u kojoj je i dalje bilo više od polovine vina.

„Ma hajde. U Njujorku smo. I poznajete me. Pustite me da malo sedim tu, još mi se ne ide kući“, promrmljala je, ne

gledajući u njega. Sasula je u sebe sadržinu čaše u dva velika gutljaja i ponovo je napunila. Zadrhtala joj je ruka kojom je držala flašu, pa je prosula nekoliko crvenih kapi na belu salvetu. Tečnost se razlivala dok ju je papir upijao. Pratila je pogledom šaru u nastajanju.

„Ponovo težak dan na poslu, pretpostavljam?“ Konobar je jedva čujno izduvao vazduh kroz nos, skupljajući posuđe sa susednog stola.

Klimnula je glavom i okrenula kovertu. Tamo ju je dočekalo ime koje nije izgovorila tolike godine, čak ni u mislima. Fredrik Grinde. Fredrik. Stalno je iznova ponavljala to ime mrmrljajući, osećajući kako joj donja usna dodiruje zube.

„Okej, ako želite, sedite tu dok ja zatvaram i čistim. Neću vas izbaciti. Ali samo zato što ste vi u pitanju.“

Konobar se izgubio iza šanka. Promenio je muziku. Usamljenom saksofonu je pratnju davao zveket porcelana iz kuhinje. Lampe na tavanici su se upalile i svetlo u lokalu postade oštro. Elin sakri lice u šakama. Jedna suza joj se slila iz oka i kapnula na sto. Pala je preko crvene mrlje koja se zatim dodatno razlila.

Mobilni telefon joj je zavibrirao uz nogu, pa ga je izvadila iz džepa haljine. Stigla je još jedna poruka. Poslao ju je Sem, a na ekranu su se nalazile samo dve reči.

Laku noć.

Kada su se venčali, obećali su da će uvek jedno drugom poželeti laku noć i da nikada neće zaspati posvađani. Ona je to obećanje prekršila mnogo puta. On nikada. Nikada on nije bio taj koji izneveri, već uvek ona. Uvek taj njen posao koji joj pojede sve vreme.

Prekršila je obećanje i sada. Bilo bi tako lako odgovoriti. Lepo spavaj. Ali ipak nije to učinila. Sklonila je njegove reči sa ekrana i umesto toga otvorila pretraživač, obuzeta

mislima o nekom drugom. Upisala je Fredrikovo ime, gotovo očekujući da će ugledati njegovo pegavo lice i osmeh, onakve kakve je upamtila. Ali ekran su ispunili samo ljudi u odelima, njegovi imenjaci.

Osmehnula se svojoj tupavosti, ali se ipak nije usudila da pretraži njegovo puno ime. Umesto toga je tražila nešto drugo, pa dobila slike jednog mesta koje je nekada napustila. Tada je imala prijatelja koji će ostati njen zauvek. Fredriče, gde si bio sve ove godine? Položila je mapu na grudi.

Konobar se ponovo našao kraj njenog stola. Podigao je flašu i pogledao je. Zatim ju joj je pružio.

„Ovo u stvari nije dozvoljeno“, rekao je, „ali ponesite je kući ako želite. Previše je skupo da bi se bacilo. Sada morate da idete.“

Elin odmahnu glavom, udaljavajući se nekoliko koraka od njega. Zatim se okrenula i pošla prema vratima.

„Ehej, pa morate platiti pre nego što odete!“ Zgrabio ju je za ruku i povukao ka sebi. Ona žustro klimnu glavom.

„Izvinite, ovaj...“

Posegnula je za tašnom da pronađe karticu.

„Jeste li dobro, da li se nešto dogodilo? Je li Sem dobro?“

„Da, mislim da jeste. Samo je sve... pomalo zbrkano. Sigurno mi je samo potrebno da se ispavam.“

Konobar klimnu glavom i glasno se nasmeja.

„To nam je svima potrebno. Čak i ovde u Njujorku. Sada pravo kući, sutra je novi dan. *The sun will come out, tomorrow, so you gotta hang on 'til tomorrow.*“* Poslednju rečenicu je glasno opevao.

Elin se usiljeno osmehnula i klimnula glavom. Izašla je na ulicu, ali je zastala odmah ispred vrata, u društvu svih tih

* Engl.: „Sunce će izaći sutra, izdrži do sutra.“ Stihovi pesme *Tomorrow* iz mjuzikla *Eni*.

misli koje su joj se vrtele po glavi. Ponovo je izvadila telefon. Upisala je nekoliko reči u pretraživač, prsti su joj drhtali, brzo je pritisnula enter.

Zastarevanje krivičnog dela ubistvo iz nehata Švedska.

NEKADA HEJVIDE, GOTLAND, 1979.

„Ona je bila ovde i juče.“

Jerd, kasirka u prodavnici, ustala je kada je ugledala Marijanu i Elin kako ulaze na staklena vrata. Elin se ukočila usred pokreta, zastala je na samim vratima. Marijana je nastavila ka unutrašnjosti prodavnice.

„Dobro, i šta s tim? Ja sam je poslala, valjda nije prvi put da ovde dolazi sama“, promrmljala je Marijana, uzimajući jednu korpu sa kamare.

Jerd je prišla Elin i blago je zagrlila oko ramena.

„Hoćeš da ispričaš ti ili ću ja?“, prošaputala je uz samo njeno uvo. Dah joj je mirisao na kafu.

Elin zavrte glavom i molećivo je pogleda, ali Jerd nije obraćala pažnju na to.

„Ova gospođica ovde je pokušala da ukrade litar mleka.“

„Elin! Pa ona nikada ne bi ništa ukrala, a imala je kod sebe pare da plati.“

„Jeste, jedan litar je platila. Ali ne i drugi, koji je sakrila ispod džemperu.“

Elin je videla kako se Marijanine vilice stežu. Krenula je okolo po prodavnici, pažljivo birajući koju robu stavlja u

korpu. Na usnama joj se videlo da pažljivo sabira cene u glavi. Pomerale su se sa svakom novom cifrom koju je dodavala na prethodnu. Elin je ostala u Jerdinom zagrljaju, odmah kraj nje. Bila je topla i meka, i disala je duboko i polako. Jerd je mirisala na sprej za kosu, proseđi uvojci su joj se spuštali niz glavu kao savršeno zatalasan tepih. Obe su pratile Marijanu pogledom. Naposletku se vratila i spustila korpu na pod. U njoj se nalazilo pakovanje makarona, hleb, šargarepa i luk.

„Posrano derle“, prošištala je upiljivši se u Elin. „Jesmo siromašni, ali ne krademo. To upamti.“

„Kako se snalazite kod kuće? Je li vam teško sada kada ste ostale same? Valjda imate novca za hranu?“ Jerd je rukom gladila Elininu dugu kosu.

Marijana okrete glavu na drugu stranu.

„To je bio samo nestašluk. Zar ne, Elin? Trebalo bi da dobiješ poštene batine zbog toga. I dobićeš ih“, prošištala je.

Elin klimnu glavom, posramljeno gledajući u pod. Dve žene su razgovarale preko njene glave.

„Valjda se brineš o curici kako treba? Da ne bi postala kao on.“

„Kao on? Šta hoćeš da kažeš?“

„Pa, kriminalac. Takve stvari se nasleđuju.“

„Elin nije kriminalac. Jeste pogrešila, ali nije kriminalac. O čemu pričaš? Nemoj toliko da se brineš za to.“

Jerd je ćutke ukucala Marijanine artikle u kasu. Marijana je pogledom pratila iznos koji se povećavao i prstom čeprkala po kovanicama u malecnom novčaniku. Posramljeno je sklonila hleb.

„Zaboravila sam da kod kuće još imamo hleba koji treba prvo pojesti. Skini to sa računa.“

„Ti si žena na mestu.“ Jerd se osmehnula i promenila iznos u kasi. Marijana joj je dodala šaku novčića.

„Ako se to ponovi, ako Elin bude uradila nešto glupo, samo me odmah pozovi. Da bih znala šta se događa.“

„Da, trebalo je da te pozovem. Jednostavno sam zaboravila. To je samo jedan litar mleka. Ali naravno, ne sme da krade.“

Elin je sakupila robu i strpala je u platnenu torbu. Oklembesila je glavu. Jerd joj je pružila lizalicu, a ona je oklevala da je prihvati, sve dok nije videla kako joj Marijana klima glavom.

„Inače, kako ide na ljubavnom planu? Valjda ćeš probati da pronadeš nekog novog sada kad si ostala bez Lasea? Nije zdravo živeti u samoći.“

„Da pronađem nekog? A gde misliš da bi trebalo da tražim?“

„Pojaviće se već neko, videćeš. A ako ne, onda ćeš se vratiti Laseu, kada bude izašao.“

„Da se vratim? Molim? Ma on ti je...“ Marijana se zaustavila i pokazala glavom prema vratima. „Elin, kreni ti napred, ja odmah dolazim.“

Elin je šmugnula kroz vrata, a pre nego što su se zatvorila za njom, čula je kako žene nastavljaju razgovor uzbuđenim šapatom.

„On je ludak, ništa drugo do ogavni razbojnik koji ljudima uteruje strah u kosti. Skoro da ju je ubio, i zato sad sedi u zatvoru. A tamo i treba da bude, po mom mišljenju.“ Marijana je zvučala uznemireno.

„Da, u pravu si. Sigurno je pio, muškarci prave svakakve gluposti kada su pijani.“ Jerd je pokušala da je umiri.

„Sad nam je bolje, samo da znaš, kada nemamo nekog ko samo divlja okolo i plaši nas.“

Vrata su zaškripala pre nego što su se zatvorila iza Elin. Glasovi su utihnuli. Sela je na najviši stepenik porodične kuće u čijem je prizemlju bila smeštena bakalnica. Malter se ljuštio i otkrivao crvene klinker cigle ispod, istovetne onima na podu hladnjaka. Čepkala je po njemu, otkidala

komadiće i bacala ih prema barici na putu. Sa druge strane barica prostirale su se njive i šuma, a iza njih najveće seosko gazdinstvo u kraju. Oni tamo su bili toliko bogati da su imali i bazen u jednom od krila kuće.

Nekoliko pramenova magle povijalo se nad najbližom njivom, gde je kombajn ostavio za sobom samo patrljke slame umesto lepe zatalasane raži koja je tu rasla do pre samo nedelju dana. Skoro da je izgledalo kao da su se laki oblačići spustili sa sivog neba i pretvorili u maglu. Sunčeva svetlost je ipak uspela da se probije, a rastinje je zablistalo pred njenim očima. Nije mogla da odvoji pogled od te lepote.

Čula je kako se koraci približavaju iza njenih leđa, pa joj je srce snažno zalupalo, krckanje linoleuma je dopiralo i kroz zatvorena vrata. Brzo je strčala niz stepenice i nestala iza ugla zgrade. Odatle je videla Marijanu kako izlazi na vrata, pa kreće prema glavnom putu i kući. Nosila je preko ramena polupunu platnenu torbu, a pogled joj je bio prikovan za asfalt pred njom.

* * *

Jerd je čučala pred policom sa hlebom kada se Elin vratila u bakalnicu. Ređala je kese sa hlebom jednu preko druge, i ispustila čitavu hrpu kada ju je zvonce na vratima uplašilo. Osmehnula se kada se okrenula i videla ko je.

„Zdravo, malecka. Vratila si se? Da li se mama strašno naljutila na tebe? Izvini. Valjda te nije istukla kao što je rekla? Morala sam da joj kažem, to ti je valjda jasno?“

Elin slegnu ramenima. Iz džepa farmerki virila joj je drška od lizalice, pa ju je izvadila i skinula celofan. Zatim je sela na pod pored Jerd sa lizalicom u ustima. Dodavala joj je upakovane hlebove, a Jerd ih je ređala na njihova mesta.

„Hvala ti što si mi malo pritekla u pomoć. I to baš kada mi je to najviše potrebno. Ovde je ražani hleb za Grindeove, i zaslađeni mešani za Lindkvista i Petešona.“

„Kako znate ko kupuje šta?“

Jerd se zakikota.

„Znam ja štošta. Tvoj tata je najviše voleo zaslađeni hleb. A možda i ti? Je l' tako?“

Elin klimnu glavom, a Jerd joj dodade jednu veknu.

„Nosi ovo kući, danas mu ističe rok trajanja. Ja uvek nosim kući i zamrzavam hleb istog dana kada mu ističe rok. Onda može još da stoji. Mogu da ti dajem hleb svake nedelje, ako ste u stisci.“

„Ali mama će misliti da sam ga jednostavno uzela.“

Jerd je pomilova po obrazu.

„Neće ako joj ja budem rekla da je to hleb koji inače bacamo. Možete da ga zamrznete u kesama sa po četiri kriške u svakoj, pa ga onda vadite kad vam zatreba.“

Elin je prislonila veknu uz obraz. Duboko je udahnula slabašan miris hleba.

„Razumem da vam je sada teško, pošto tata nije tu. Samo, brzo će se on vratiti kući, videćeš“, nastavila je Jerd.

„Mama kaže da nam više nikada neće prekoračiti prag.“ Elin je stisnula usne sa tužnim izrazom na licu.

„Šta, tako je rekla? Pa, možda će biti i tako. Ali on će u tom slučaju sigurno imati svoj prag. A ti ćeš smeti da ga prekoračiš.“

Elin klimnu glavom.

„Hoćeš da malo popričamo o tome?“

Odmahnula je glavom. Jerd ju je zagrlila, i nije je puštala sve dok se Elin nije sama iskobeljala.

„Kažu da je tata ubica i da se neće vratiti nikada“, promumlala je.